

اولو تانری نین آدی ایله

ابوالفضل ائلچی بیله عدالت طاهیرزاده نین صؤحبتی

(۲۷ مای ۱۹۹۹)

سلسله مباحث تئوریک

دفتر شماره ۹

بیرینجی بۆلوم

تورک بیرلییینین ایلکین یولو آذربایجانین بیرلیییندن کئچیر

ابوالفضل بی، میلتچیلیک نَدییر؟ سیز اونو نَجه تصوّر اندیرسینیز؟ عومومیتله، میلتچیلیک آنلایشی حاقیندا فیکیرلرینیزی بیلک ماراقلی اولاردی.

میلتچیلیک حاقیندا مندن اؤنجه چوخ آدام دانیشیب. آنجاق چوخ عومومیشمیش و منیم خوشوما گلن فیکیربودور کی، میلتچیلیک ده دین کیمی قوتسال بیر اینامدیر. نَجه کی، اینسانلار دینه اینانیرلار، او دینی قوتسال ساییرلار، میلتچیلیک ده قوتسال بیر اینانجدیر. و اینسان میلتینی سؤورکن، میلتینه قوووشارکن اؤلومسوزلویه قوووشور، چونکی اینسان میلتینین بیر حیصه جیبیدیر- اونولا بوتؤولشیر؛ اونولا بوتؤولشنده میلت اؤلمزدير دئیه اینسان دا اؤلمزلییه قوووشور.

ایکینجیسی، اینسان فیکیرلشیر کی، اونون دوشونجه لری، عمللری کیمه قالاجاق، نیه قالاجاق و یاخود بوش قالاجاق. آما میلتچی اولاندا فیکیرلشیرسن کی، اونون ایرثی میلت اوچون، خالق اوچون قالاجاق، اونا گؤره ده میلتینه باغلی اولماق اینسانی هم گوجلوه، هم خوشبخت اندیر، اونو قوتسال بیر ایناملا یاشادیر. اوخودوغوم کیتابلاردا بوتون دونیادا تورک میلتینه قارشى اولان بؤیوک دوشمنچیلیکله قارشىلاشدیم. باخدیم، گۆردوم کی، روسیا ایمپئریاسینین، فارس

شوونیزمینین، اونلارلا قوشولموش اثرمنی شوونیزمینین، یونان شوونیزمینین تورکچولویه قارشى بۇیوک دوشمنچیلییى وار...

آوروپانین دا اوزون سوره تورکلره اؤگنی یاناشماسی، اونلارلا موچاریبهلر آپارماسی، شرق مسئله سینین ۳۰۰ ایل مئیداندا اولماسی منده بو حاقسزلیقلارلا قارشى نیفرت یارادیب. منی دوشوندورور: تورکون حاقى نییه تاپدانیر، اونون حاقیندا شر، بؤهتان دئییلیر؟ منیم میلتیم حاقیندا نییه بونو دئییرلر؟

من تورک میلتچیسیم و بونولا فخر ائدیرم. آنجاق بیزیم تورک میلتچیلییمیز شوونیزمه، عیرقچیلیغا قارشى اولان بیر ایدییدیر. بیزیم میلتچیلییمیز اولوسال اؤزونو مودافیعه، تورک اولوسال روحونون قورونماسی، اونون دیرچلدیلمه سی، دونیا یا چاتدیریلماسی و تورک بیرلیینه ناییل اولماق اوغروندا موباریزه دیر. تورک بیرلیینینسه ایلکین یولو آذربایجانین بیرلییندن کئچیر- تورک بیرلیینه یئتیشمکچون اؤنجه آذربایجانین بیرلیینه ناییل اولماق لازیمدیر. قارشیدا دوران مسئله لردن بیرى بودور.

ابوالفضل بى، بیز ایندییه دک « میلت ندير؟ » سوالینا جاواب وئرنده همیشه سووتت مکتبلرینده بیزه اؤیردیلن دؤردکومپونئنтели استالین تعریفیندن چیخیش ائتمیشیک. بس سیز « میلت » دئینده تىی دوشونورسونوز؟ میلتین میلت اولماسیچون هانسی شرطلر لازیمدیر؟ و بیزیم میلتیمیز هانسیدیر؟ چونکی اونو بیلدیرمکچون ان موختلیف ترمینلر ایشله دلیبر: « آذربایجان میلتی », « آذربایجانلی میلتی », « تورک میلتی » حتی « آذرى میلتی » و ب.

استالینین تعریفینی سووتت مکتبلرینده هامییا اؤیرله دیردیلر. من ده بیرنجی کورسدا سیناودا او تعریفی دئییردیم. ایکینجی کورسدا بعضی کیتابلاری اوخویاندان سونرا او تعریفله راضیلاشمادیم. فیکیرلشدیم کی، بس میلتین تعریفی نه جور اول بیلر؟

بیلیرسینیز، میلتنه واحید بیر تعریف وئرمک مومکون دئییل. دونیادا ائله شئیلر وار کی، اونلارین واحید تعریفی اولمور. مثلا « علم » ین واحید تعریفی یوخدور ، « اینسان » ین واحید تعریفی یوخدور.. اینسانین واحید تعریفی یوخدورسا میلتین ده تعریفینی وئرمک چتیندیر.

استالین دئییردی کی، میلتین میلت اولماسیندان اؤترو اونون اراضی بوتؤولوبو اولمالیدیر. آما استالین او تعریفی وئرنده ایسرائیل دؤولتی هله یوخدو، آنجاق یهودی میلتیسه واردی. یاخود هئچ کیم دئییه بیلمز کی، قاراچی میلتی مؤوجود دئییل، حالبوکی اونون وطنی یوخدور.

میلت بیر اینسان توپلومودور. او توپلومو بیر مدنیتی داشیییر، بیر دیلده دانیشیر، بیر عقیده و مفکورنین داشیییجیلارینی بیرلشدیریر. بعضیلری دئییر کی، میلتی عئینی قانا منسوب اولانلار یارادیر. بورادا بیر آز حقیقت وار، آنجاق او، تام دئییل- آخی اینسان یالنیز بیولوژی یوخ، هم ده توپلومسال وارلیقدیر. توپلومسال وارلیق اولاندا آرتیق بورادا یالنیز ماتریا گوجسوزدور. توپلومسال وارلیقداسا مدنیت و مفکوره بیرلییی وار.

تورک کیمدیر؟ اولا بیلر کی، او، قان باخیمیندان تورک اولسون، آنجاق تورکه دوشمن اولسون و باشقا میلته خیدمت ائتسین، مفکوره و مدنیتجه تورک اولماسین. دئمهلی، او، تورک دئییل. آنجاق اولا بیلر کی، باشقا خالقین نوماینده سی اولسون، آنجاق تورکجه دانیشسین، تورک مدنیتینی داشییسین، تورک میلتینه خیدمت ائله- سین، توپلومسال وارلیق اولراق تورک کیمی چالیشما گؤسترسین. او داها چوخ تورکدور. بئله صؤحبتلر چوخ گئدیب. مثلا، پوشکین کیمدیر- روسدورمو، یوخسا عرب؟ قانینی گؤتورسنیز عرب قانیدیر، آنجاق یارادیجیلیغینا گؤره اونا عرب شاعیری دئمک اولماز. دئمه لی، توپلومسال وارلیق کیمی اولوب روس شاعیری. یاخود درایزئره هئچ زامان آلمان یازیچیسی دئمیرلر؛ او، میلته آلمان اولسا دا آمتریکا مدنیتینین داشیییجیسیدیر، اونا گؤره ده توپلومسال وارلیق کیمی آمتریکانیدیر. باشقا سؤزله، میلتی تعیین ائدرکن مدنیت داشیییجیلیغینین اوستونلویو داها بؤیوکدور.

تورکچولوکده ده بيز قانی اساس گۆتورسک اوندا ماتئرياليست اولاجاغيق، یوخ، مفکورنی اساس گۆتورسک- ایده آلیست. من نه ماتئريالیزمین علییهنه یم، نه ده ایده آلیزمین. بونلار موباحیته لی مسئله لردیر. ایده آلیزمین ده، ماتئريالیزمین ده بیزه وئردییی موثبت و خوش نه وارسا اوندان ایستیفاده ائتمه لی بیک. ماتئريالیزمین بو حیصه سی وار کی، هر شئیی آلاهیین اومودونا قویمور. مثلا، یاغیش یاغیر، هاوا یا بولود گلیر، کولک اسیر، دئییرلر کی، بونلار آلاهیین ایشیدیر. بو، طبیعتین ایشیدیر، نییه آلاها عاید اندیرسن؟ یانی ماتئريالیزم دئییر کی، طبیعتی اؤیرن؛ هر شئیی آلاهیین آدینا یازیب تنبل- تنبل اوتورما. آلاها اینسانی یارادیب کی، هر شئیی اؤیرنسن، بیلین.

من داها چوخ ماتئرياليست دئییلیم، معنا ایده آلیستم. اونا گۆره ده « تورک » دئدیگده ، « میلت « دئدیگده اؤز میلتیمی نظرده توتورام. مراکشدن باشلامیش عراقا دک، شیمالی آفریقادان بئله عرب میلتی، عرب دؤولتلی اولدوغو کیمی، آغ دئیزدن (قیرمیزی دئیزدن- ع. ت.)، باشلامیش ساکیت اوکئانا دک، اوزاق شرقه قدر هامیسی تورک تورپاقلاریدیر، بؤیوک تورک میلتیدیر. سایینی ۲۵۰ میلیون دا دئییرلر، ۲۷۰ میلیون دا. من ده بو میلتین اؤولادییام. اونلارین آراسیندا بیز بیرینجی اولاراق آذربایجانلی وضعیتدن چیخارمالیییق، چونکی آذربایجان یاشادیغیمیز بو تورپاق آغیر دورومدادیر، اثرمنی ایشغالی آلتیندادیر. خالقیمیزین بیر حیص هسی روسیایا گئدیپ، بیر حیصه سی گورجوستانا قاچیب. بؤیوک، اساس حیصه سی ده فارس رژیمینین، فارس شووینیزمینین، تهران رژیمینین حاکیمیتی و ایشغالی آلتیندادیر. آخی نه اوچون ۴۰ میلیونلوق آذربایجان تورکو پارام- پارچا اولسون؟ نییه بیرلشمه سین؟ نییه اونون واحد دؤولتی اولماسین؟

آنجاق من دوغو تورکویستان حاقیندا دا، کیپر تورکلری حاقیندا دا، قوزئی عراقداکی سویداشلاریمیز حاقیندا دادوشونورم، چینده، ژاپوندا یاشایان تورکلرله ده ماراقلانیرام. روسلار وولگا بویوندان، موسکووا اطرافیندان توتמוש تا اوزاق سیبیره دک ۲۰۰ ایل تورکلری قیرا- قیرا

او تورپاقلاری ایشغال ائله دیلر. مسئله قالدیریب اولوسلار آراسی محکمه یه وئرمک لازیمدیر کی، تاریخده بئله بیر وحشیلک اولوب، بو وحشیلیبی تاریخ قیناسین.

بایراغیمیزدا موساوات ایدئولوگیاسینین اوچ آنا خطینی یانسیدان اوچ رنگ وار. اوبایراغین چاغداش آذربایجانین حیاتینا قایتماسیندا سیزین ده چوخ بویوک خیدمتلرینیز اولوب. همین بایراغین ایلک رنگی گۆی، سونراکی قیرمیزی، سونونجوسو یاشیلدیر. گۆی رنگ تورکچولوبو بیلدیریر. ابوالفضل ائلچی بی آنلایشیندا تورکچولوک نَدیر؟

من محمد امین رسولزاده نی پئیغمبر ساییرام تورکون پئیغمبرلریندن بیری ده محمد امین رسولزاده دیر. بونومحمد پئیغمبرین اؤزو دئییب کی، مندن سونرا ائله آداملار گلجک کی، اونلار کئچمیش پئیغمبرلرین چوخوندان اوستون اولاجاق. من محمد امین رسولزاده نی، ایسماعیل بی گاسپیرالینی، مصطفی کمال آتاتورک و، علی بی ' حسینزاده نی او جور شخصلردن ساییرام. چونکی بو آداملارین دئدیبی سؤزلر ۵۰ ' ۱۰۰ ایل سونرا حیاتا کئچیب، و کئچمکده دیر. نه فیکیر اورتایا قویوبلارسا هامیسی گئرچکلشمکده دیر. اونا گۆره ده اونلاری پئیغمبر قیسیمینده ساییرام. آنجاق من محمد امینین ده ایشلتدیبی « تورکچولوک » ایفاده سی نین علییهنه یم . « تورکچولوک » نَدیر؟ آخی تورک نییه تورکچو اولمالیدیر؟ من بونو باشا دوشه بیلیرم. بو فیکیر غئیری- تورکلر اوچون دوغرو دور. مثلا، بیر روس، اینگیلیس، آمتریکان تورکچو اول بیلر، آنجاق من تورکم، نئجه تورکچو اول بیلریم؟ روس نئجه روسچو اول بیلر؟ علمده بئله ثرمین یوخدور، اونا گۆره ده من اؤزومو تورک ساییرام.

تورک کیملیبی نَدیر؟ هه، سوال بورادان چیخا بیلر. تورک کیملیبینین اورتایا قویولماسیندا جیدی یانلیشلیقلار وار. استالین دؤورونده اورتا آسیانی پارام- پارچا ائدیبلر. بوتون او تورپاقلارا بیر واختلار تورکوستان دئییلیردی. بوتون دنیا قبول ائدیردی کی، بورا تورک مکانیدیر، تورکوستاندیر. آما سونرا پارچالاییب اؤزبکیستان، تورکمنیستان، قازاخستان و س. یاراتدیلار.

ایندی بیزیمکیلر ماهنی یارادیلار کی، اؤزبک، آذر، تورکمن-هامیسی بیر سویدور، یانی اونو روس ایمپئرییاسی آرالاییب، پارچالاییب. هامی بونو باشا دوشدیونه گۆره ماهنیا سالیر کی، آی جامعات، چاشمایین ها، سوپوموز بیردیر. یانی تورک کیملییینین تقدیماتی سهودیر. تورکو آروپایا بعضاً داغیدیجی، مدنیتسیز، وحشی کیمی تانیدیلار، تورکون مدنیتسه دونیا یا عرب، یا فارس، یا ایران، یا دا چین مدنیتی کیمی تقدیم اولونوب و ایندی ده اولونماقدادیر. فارس و عرب مدنیتی آدلاندیرماق مومکون اولمایاندا آدینی قویورلار «ایسلام مدنیتی» ۱۴۰۰ «ایسلام مدنیتی» آدی آلتیندا او بؤیوک ایرتیمیزی اریدیپ فارسین و یا عربین آیاغینا یازماق ایسته بیرلر.

جنتده کی لره قولاملار، قیلمانلار و حوریلر خیدمت ائده جکلر. قیلمان. «قیلمان»، «قولام»: قورآندا سۆز وار گوزل اوغلان دئمکدیر، حوری ایسه گوزل قیز. بیلگینلر "قیلمان" سۆزونون عربجه اولمادیغینی یازیرلار، دئییرلر، چوخ گومان کی، هیند سۆزودور. نییه؟ آخی بو، تورک دیلینده دیر، تورک مدنیتیدیر!

آروپا کیتابلارینین هئج بیرینده تورکلر تورک کیمی تقدیم اولنمور. یازیرلار کی، فیلانکس اورتا آسیالییدیر. آی بالام، بو، تورکدور آخی. مثلا، تبریز مینیاتور مرکزی دنیا مینیاتور مکتبیین شاهیدیر، آنجاق هر یئرده گئدیر «فارس مدنیتی»، «ایران مدنیتی». قارداش، آخی بونو تورک یارادیب! یاخود عبدالقادر ماراغایی، صفی الدین اورموی دنیا سوته سینده موسیقینین کلاسیکلریدیر، اما اونلار دا باشقا میلتین آدینا یازیلیر. ص. اورموینین موسیقییه عاید عربجه یازدیغی اثرین آدی «کیتاب الادوار المفصله» دیر. عرب دیلینده بیر وار کؤک حرفلر، بیر ده وار ضعیف حرفلر. ضعیف حرفلری آتیرسان، همین اثرین آدیندا اوخونور: دو، ره، می، فاسول، ل یا - ایندی ده تطبیق ائدیلن نوتلار! بئله کیتاب روسلاردا، اینگیلیسلرده، آلمانلاردا اولسایدی ایندی اوناهیکل اوجالتمیشدیلار...

تورک كيملىيى آوروپايا يالنىز توركون اؤز مدنيتينه صاحيب چىخماسىندان سونرا تقدىم اولوناجاق. توركلر باشقامىلتلره تورك كيملىيىنين اؤزونو، مدنيتىنى، تارىخىنى اؤيرنرك يئنىدن تقدىم ائتمه لىدير. واختيله بو توركلوك، توتالىم، بىر ورقده كؤمورله يازىلمىشدىسا ايندى بىز اونو گوزل، چاغداش تكنىكا واسيطه سيله حك ائتمه لىيىك. سويداشلار يىمىز اؤز خالقىنى تانىدىقجا، اؤز مىلتىنىن كئچمىشىنى، مدنيتىنى اؤيرندىكجه، طبيعى كى، غوروردو ياجاق.

ایکینجی بؤلوم

سن دئموکراتییانی پوزاراق میلّتی اولمایا جاقسان

بی، حتی بیزیمله یاراقداش اولان آدمالارین دا بیر چوخو دئییر کی، بیز « تورکچولوک » یوخ « آذربایجانچیلیق » شواری ایرکی سورمه لیبیک. سیزین ، « تورکچولوک » و « آذربایجانچیلیق » آنلابیشلارینا مونا سببتینیز؟

بئله فیکیرلر اول بیلر و بونا هئج کیم اعتراض ائتمیر. من آذربایجاندا، باکیدا چوخلو روسلار گؤرموشم کی، دئییر من باکی لی یام و بونونلا فخر ائدیرم، هئج زامان موسکووالی اولماق ایسته نرم. یاخود باکیدا چوخلو یهودیلر وار، دئییرلر کی، منیم میلّتیم ایکیدیر بیر میلّتیم یهودیدیر، بیری ده باکی؛ باکیسیز یاشایا بیلرم. او آدم باکینی اؤزونه میلّت کیمی گؤتورور. یانی بو، یئر، تورپاغ، وطنه محبتدن ایرکی گلیر. آذربایجاندا یاشایان لژیملر اونلار « آذربایجانلی » دئییلمه سینی خوشلاییرلار، آذربایجانلا غورور دویورلار. بو، چوخ نورمالدیر. من بونون علییهینه چیخمیرام و هئج کیم ده چیخا بیلمز. آنجاق بیر اینجه لیبی گؤزدن قاچیرمامالیبیق بیر وار آذربایجان وطن و اوندان دوغان غورور، بیر ده وار میلّتدن دویولان غورور. من اؤنجه میلّتیمدن غورور دویورام. آما بو ورورلاری بیر- بیریندن آیریب قارشى- قارشىیا دا قویماق اولماز. اینسان نه یوردسوز اینسان اولور، نه ده میلّتسیز؛ بونلارین ایکسی ده اولمالیدیر. من قبول ائدیرم کی، طبیعی اولراق، بیر قیرغیز تورکو قیرغیزستانی داها چوخ ایسته یه جک، نه اینکی آذربایجانلی، چونکی او، قیرغیزستاندا بؤیوب، اورانین هاواسی، سویولا بویا- باشا چاتیب.

بعضاً دئییرلر کی، وطن نه آذربایجاندير، نه ده قیرغیزستان - وطن بؤیوک تورکوستاندير. بلکه ده بیر زامان آرالیق دئییزیندن اوزاق شرقه قدر کی بؤیوک تورکوستان، توران یاراناجاق و اونداه دئییه جکلر کی، هه، وطن توراندير، تورکوستاندير. آنجاق هله تورکوستان وطنی، تورکوستان مفکوره سی یارانماییب.

چوخ واخت بیزیم اوبونئنتلریمیز بئله فیکیر ایرکی سورورلر کی، گویا هم شخصه ابوالفضل ائلچی بی، هم آذربایجان خالق جبهه سی پارتیاسی، هم ده باشقا دئموکراتیک گوجلر آذربایجانداکی اولوسال آزلیقلارین حوقوقلارینی تاپدالاماغا مئیلیدیرلر؛ اونلار بالنیز تورک منافعی اؤنه چکیرلر. آنجاق شخصه منیم اؤزوم بو دوشونجه نی تام یانلیش ساییرام. نییه؟ چونکی آذربایجاندا یاشایان وور - توت ۷ مین اودیدن اؤترو سیزین پرنزیدئنتلیمیز دؤورونده اورتا مکتبلرده کئچم کچون « اودی دیلی » درسلیکلری حاضر لاندی و نشر اندیلدی. عئینی مونسیت لزگیله، تالیشلارا، کوردلره. .. ده گؤستریلدی - بوگون اونلار دا اورتا مکتبلرده اؤز دیلیرینده کی درسلیکلردن آنا دیلیرینی اؤیرنیرلر. ۱۹۹۲ نین سننتیایریندا سیزین ایلک فرمانلارینیزدان بیر اولوسال آزلیقلارا هر طرفلی قایغی گؤستریلمه سیله باغلییدی.

بیزیم هامیمیز « آذربایجانلی » آدلاندير یلماقلا فخر اندیریک، آنجاق آذربایجاندا یاشایان چوخ میلیونلو تورکلره « آذربایجانلی » دئییلمه سی نه درجه ده اوبغوندور؟ عومومیتله، « آذربایجانلی » ترمینی حاقیندا نه دئییردینیز؟

« آذربایجانلی » ترمینی آذربایجاندا یاشایان بوتون وطنداشلارا عایددير. آنجاق او، هئچ زامان ائتتیک، اولوسال معنا کسب ائله میر. بیر وار « روس »، بیر ده وار « روسیالی ». موسکووادا یاشایان تاتارا سن « روس » دئییه بیلمزسن؛ او دئییه - جک کی، من روسیالیام، اما تاتارام. آذربایجاندا دوغولوب آذربایجاندا بؤیوک شخص ده دئییه جک کی، من آذربایجانلیام. بس نه

دئمه لیدیر کی؟ آذربایجاندا دوغولسون، آذربایجاندا بؤیوسون، سونرا دا دئسین کی، من فرانسالییام؟ دئم آخی. اونا گۆره ده بو، تورپاغا، مکانا باغلی آدیر، «تورک» سه میلتله باغلی، ائتیک آدیر، اونا گۆره ده میلتیمیزین آدی کیمی «تورک» گۆتورولمه لیدیر.

باشقا بیر مسئله ده وار. سیز بونو تئز-تئز ایشله دیرسینیز، دئیرسینیز بیزیم «اوپوننتلریمیز». خواهیش ائدیریم بوندان سونرا او مسئله یه دقت یغیره سینیز. من «اوپوننتلر» له «دوشمنلر» آیرماق ایسته بیرم. اونلارین چوخو اوپوننت سؤزو دئیل، دوشمن سؤزودور.

بو گون لزیگلر، آوارلار آشای صینیفلرده اؤز دیلرینده درس کئچیرلر و او درسی کئچنده بیزه دوعا ائدیرلرکی، نه یاخشی بو کیتابلاری بیزه وئردیلر، دیلیمیزده ایفبا بوراخیلار. هوللانندیادا، بلجیکادا، ایسوئچره ده وضعیت نه جور دور؟ هر بیر خالق گلیب اورادا یاشاسا دئییه جکلر کی، گنت مکتب آج، اوخو. اورادا حوکومت بلکه کؤمک ائدیر، بلکه ده ائتمیر. بیزسه حوکومت اولاراق کؤمک ده ائدیردیک، یانی دئموکراتیانین، اینسان حاقلارینین شرطلرینی نظره آیردیک.

گئجکده ده آذربایجاندا، تورک معنویاتی داییره سینده یاشایان آرسایلی خالقلارین حیاتی بیز قورمالییق، اونلارین مدنییتی قورومالیییق، مدنیتلرینی اینکیشاف ائتدیرمکده اونلارا یاردیم گؤسترمه لییک.

ابوالفضل بی، سیزجه، چاغداش دونیامیزدا «میلتچیلیک» و «دئموکراتییا» آنلایشلاری نجه چولغاشیر، یاخود چولغاشمالیدیر؟

من دئیردیم کی، اولکه نین، خالقین اینکیشافیندان اؤترو آن نورمال، آپاریجی خط بودور. بو گون شرقده سوسیال-دئموکراتییا یئرییه بیلمز، چونکی مومکون دئیل. گؤزوموزون قاباغیندا کومونیزم یئرییه دی؛ کومونستلر میلیونلارلا اینسانی ووردولار، قیردیبار، ازدیلر، آنجاق کومونیزمی یئرییه بیلمه دیلر. خالق باغیمسیز، آزاد اولمالیدیر. بیز هله آزادلیق اوغروندا مباریزه آپاریریقسا سوسیال-دئموکراتییا دان دانیشماق اولماز. آزادلیق مفکورهمسی بوتون گوجلری

بىرلەشدىرىپ. آزادلىق مەفكۇرە سى اولوسال مەنادا داھا اوستونلرى بوتۇلشدىرىپ و مىلت اۋز گلە جە يىنى حل ائلە يىر.مىلت اۋز گلە جە يىنى حل ائتمە يىنچە آيرىجا بىر شىخىس اۋز گلە جە يىنى حل ائدە بىلمز. مىليونوموز دا مىلتە عايدىك؛ مىليونوموز موقددراتىمىزى بىرگە حل ائتمە مىشكىسە اونو فرد نئجە حل ائدە بىلر؟ اونا گۇرە بوموستويده بىرىنچى مىلتچىلىك گندىر.مىلتچىلىكىن مئتودلارى وار. مىلتچىلىك فاشىزم فورماسىندا دا آپارىلا بىلر، كومونىزم فورماسىندا دا، ھانسىساير شوونىزم فورماسىندا دا (مئلا، فارس شوونىزمى فورماسىندا). مىلتچىلىك شوونىزمە گئتمە سىن، عىرق-چىلىيە يووارلانماسىن دئىە اونون قاباغىنا دئموكراتىيانى قويدولار.

بلى، بو گون سن دئموكراتىيانى پوزاراق مىلتچى اولماياچاقسان. دئموكراتىك قايدا-قانولارى گۇزلە يە جك،دئموكراتىك دىرلرى سىندىرماياچاق، عكسىنە، اونلارى منىمسە ىرك مىلتچىلىكلە دئموكراتىيانى مەفكۇرە دە چولغاشدىراچاقسان و اولاجاقسان مىلتچى دئموكرات. تصوّر ائدىن، آلمانىيانى ۱۳-۱۴ ايل ايدارە ائذن ھئلموت كول خرىستىان-دئموكراتدىر. بىز ائلە باشا دوشوردوك كى، آلمانىيادا خرىستىان دىنى نىسە بىر چوكوشە اوغرايىب، بو طرفدە دە سوسىيالىست آلمانىياسى وار. خرىستىان-دئموكراتلىغى گۇتورمكلە دىنى دىرلرى اورادا يئرىنە اوتورتماغا چالىشىدىلار.بىزىم اولوسال دىرلرىمىزىن كۇكونو قازىبلار، داغىدىبلار. بىز اولوسال شوورا داياناراق اونلارى اۋز كۇكونە قايتارمالى، او كۇكون اوستوندە دە دئموكراتىك جمعىت اوغروندا موبارىزە آپارماليىق. اۋزو دە، بونو عئىنى زاماندا ئتمە لىيىك اولوسال يولو گندە-گندە، اولوسال موقدراتى حل ائدە-ئدە دئموكراتىك دىرلرە دە ساغى گۇسترمە لىيىك.

بو گون تورك دونياسىندا دئموكراتىيانىن ان چوخ اينكىشاف ائتىدىيى دۇولت توركىيە جومھورىيتىدىر. تورك دونياسىندا توركىيەنىن يئرىنى نئجە دىرلندىر دىنيز؟

بلکہ دە بو، آداملاردا قىسقانچلىق باراداجاق، دئىە جكلر كى، قارداشلىقىدىر و س. اگر بو گون آذربايجان توركىيە سوتە سىندە اولسايدى دئىردىم كى، تورك دونياسىنىن لىدئرى آذربايجان

اولسون. ياخود تورکمنيستانى ائله گؤرسه يديم دئيرديم تورکمنيستان اولسون. قبول ائتمک لازيمدير کى، تورکيه اؤنده دير. اؤنه چيخان دؤولت ده تورک دونياسيندا اؤز سؤزونو دئمه لى، هم ده باشقا دؤولتلره يارديم ائتمه ليدير. آذربايجان هله اؤزونو تام فورمالاشديرماييب، بيرلشديرمه ييب، بوتؤولشديرمه ييب. آذربايجان بو ايشى نئجه گؤره بيلر؟ تورکيه نينسه بونا ايمکانلارى وار. مثلا، حربى يارديم ائده بيلر، چونكى اونون گوجلو حربى اوزمانلارى وار و بوتون تورک دونياسيندا حربچيلر يئتيشديره بيلر. آروپايا چوخ ياخين اولدوغونا گؤره اورايا دهليز کيمى، کئچيد کيمى يوللار يارادا بيلر.

بو گون آروپانين آسييايا اينتنگراسياسيندا کؤريو تورکيه دير. اولابيلسين کى، گلجکده بو جور کؤريو خزر اولاجاق. واختيله آروپا ايستانبولو « آسيانين قيزيل کؤرپوسو » آدلانديريب. بو گون ده بئله قبول ائديلير؛ آخى بونو سونرادان ديشديرمک اولماز. بو گون تورکيه نين چوخ بؤيوک شانسلارى، ايمکانلارى وار. تورک دونياسيندا آپاريچى سؤز هله ليک اونا مخصوصدور. تورکيه ده يوزلرجه راديو، تئلويزيا کانالى ايشله يير. بيزده سه جمعى ۲-۳ کانال وار. تورکيه بوباخيمدان اؤنمليدير. تورکيه نين چوخ بؤيوک قاتقيسى، کؤمه يى، ايمکانى وار، اولاجاق دا. اونا گؤره ده قيسقانماغا ديمز کى، آى آنادولونو قاباغا سالدیلار بو آرتيق جيليز يئرليچيلکدير. اؤز ميلتيميز چون نه فايديديرسا مکان نظره آلينمادان اونون اوستونه گئديله جک.

اؤنجه وطنمى، يوخسا ميلتى؟ سن مفکورنده ميلىتى گؤتور « وطن » دئديکده هاميسيلى - هم اؤزونو، هم ده، او بيريلرى. هله ده او قبول اولونماييب. اوللر دئيرديم من هم تبريزلييم، مرندلييم، اردبيللييم، هم باکيلبييم، شکيلبييم، گلکيلبييم و س. اينديسه اؤزومو آنادولولو دا، تورکوستانليدا سايرام. بير سؤزله، بوتون تورک تورپاقلارى منه وطندير.

طبيعى کى، آذربايجان منه چوخ عزيزدير؛ بيز آذربايجانسيز ياشايا بيلميرک. آدام وار کى، آذربايجاندا گئديب ايستانبولدا چوخ ياخشى ياشايير، بورا هئچ يادينا دا دوشمور. آدام دا وار کى، اورادا هر شرابيطنين اولماسينا باخمايلاق، آذربايجاندا اؤترو داريخير، آذربايجانسيز ياشايا

بیلمه دییینی دئییر. رحمتلیک قاسیم بی ذاکیری باکییا سورگونه گؤندربیلر، گؤتوروب یازیب کی، غریلیکده اؤلدوم، قالدیم بوردا. او زمان او، آغدامان باکییا گلمه بی غریلیک ساییرمیش. من فیکیر وئرمیشم، بیزده قیزی قونشو کنده وئرمیرلر کی، غریلییه دوشمه-سین. یانی اینسانلار غریلییی موختلیف جور دبرلندیریر. آنجاق اونو دا دئییم کی، یئنی توران مفکوره سی مئیدانا چیخاجاق. سویداشلاریمیز فیکیرلشه جک کی، آنادولودا دا یاشماق خوشدور، آذربایجاندا دا. چونکی بو تورک بیر یرده اوتوران دئییل- گؤره جک کی، آذربایجاندا داریخیر، بیر ده گؤردون ییغیشیب گتدی تورکییه یه، یاخود دوغو تورکوستانا. اونا گؤره فیکیرلشجکلر کی، بو وطنین آدینی نه قویاق؟ باخ، اوندا بؤیوک توران ایدیاسی اورتایا چیخاجاق کی، قوی بو تورپاقلارین آدی ائله «توران» اولسون (اوندا یقین یا «تورکوستان» دئییله جک، یا «توران»، آنجاق منجه، «توران» آدی قویولاجاق، چونکی اونلارین هامیسینا اویغون گلیر).

اولا بیلسین کی، توران مسئله سینده بیر قدر مفکوره داریشماسی اولاجاق، چونکی توران کونکرئت بیرمکانین آدیدیر. آذربایجانین معین بیر حیصه سینین ده داخل اولدوغو توران اورتا آسیایا تا ایسیسک کولادک اولان یئرلری احاطه ائدیر. سونرا دئییه جکلر کی «توران مکانی» ایشله دیریکسه بس اوندا آنادولو نه اولسون، دوغو تورکوستان، نئجه آدلانسین؟ بو زمان تورکلر یاشایان یئر «تورکوستان» دا دئییله بیلر، بونو دا هامی بله قبول ائدر: «تورکوستانین آنادولوسو»، «تورکوستانین آذربایجانلی» و سایر.

اوجونجو بۇلوم

بو گون خوشبخت ياشاماچون موسلمانا جومهوريت گر كدير

سيزجه، ميلتچيلىكله دين بير آرايا سيغيرمي؟ اونلار بير- بيريني هاراداسا ايتلته
بيرمي، يا خود جذب ائديرمي؟

يوخ، قطعيا. بو مسئلهه مندن اول جمال الدين افغانى جاواب وئريب امت ندير، ميلت ندير؟
بوتون موسلمانلار بير امتدير. آنجاق بو امت عئيني زاماندا آيرى- آيرى ميلتلره بۇلونور. ميلتسه
تامام باشقا آنلاييشدير- مدنيت، تاريخ باخيميندان؛ تاريخا باشقا جور فورمالاشميش بير
جمعيتدير. سن ميلتي داغيدا بيلمزسن؛ هئچ مومكون ده دئييل، چونكى اونون ديلي ده، مدنيتي
ده آيريدير. اونون مدنيتيله نئيسه سينتئزائده، چولغاشديرا بيلرسن. بورادان خريستيان مدنيتي
ده مئيدانا چيخا بيلر. آنجاق بو، كۆكدن- بينادان آيريدير. تورك ميلتي هله بير خالق كيمي
مئيدانا چيخماميش فورمالاشميشدى. سن اونو نئجه داغيدا جاقسان؟

اؤز ده ايسلام دينى اونو داغيتماغا گلمير كى. بونون ميثاليني دفعه لرله چكميزم. محمد(ص)
پئىغمبرين بيرسؤز واره؛ دئيبير كى، گئتدينيز بير اؤلكه يه، گۆردونوز كى، اونلارى ايسلام
قايدالار ييلا ايداره انده بيلميرسينيز، اونلار بونو قبول ائتمك ايسته ميرلر، وندا اونلارى اؤز عادت-
عنعه لر ييله، قانونلار ييلا ايداره ائدين. قولى ايسلامى قبول ائتسينلر، آنجاق قايدا- قانونلارينا
دئيمه بين. يانى محمد پئىغمبر حيس ائديب كى، گئديب هر يئرده ايسلام قايدا- قانونلاريني

قوبارسان، عالمی داغیدارسان. چونکی هله ایسلام قایدا- قانونلاری گلمه-میشدن اۇنجه دونیاین قایدا- قانونلاری وار، ائله جه ده قالدی. اونا گۆره ده بو مسئله نی بو گون بئله گۆتورور و بئله دیرلندیریریک کی، اولوسال روح، اولوسال منلیک ایسلام دینینه قارشى دئییل. ایسلام دینی ده اولوسال منلییه قارشى دئییل. قارشى اولسایدی میلتلر اونو گئریچی دین کیمی تانیاردی. دئییردیله کی، ایستر آلمان اولسون، ایستر اینگیلیس اولسون، ایسترسه ده باشقاسی، فرقی یوخدور- هامیسی خریستیاندیر، آنجاق گۆر ایسلام نجه گئریچیدیر کی، اولوسال منلییه محو اندیر، آریدیر. بئله اولسا بیز ایسلام دینین اؤزونه ضربه وورموش اولاریق. قطعیا بو یوللارا گئتمک، بئله دوشونجه یه ایمکان وئرمک اولماز.

عومومیتله، سیز دؤولتده دینین یئرینی نئجه گؤرورسونوز؟

دؤولتده دینین یئرینی دونیادا آرتیق تعیین ائدیبلر و ان گۆزه لی ده اودور نه دین دؤولتین ایشینه قاریشیر، نه ده دؤولت دینین.

بس سییاستده دین؟

دین سییاستده ایشتیراک انده بیلمز. دینی سییاسته آلت ائله مزله. سییاست گونده لیک حیات شراییطینی تامین ائدن، یاشام، داورانیش شراییطینی، دؤولتلر آراسینداکی موناسیبتلری، جمعیتلر آراسینداکی موناسیبتلری تنظیم ائدن بیر سیستئمده. دینسه اوندان چوخ یوخاریدیر. دین فردین، یاخود توپلومون اؤزوبله تانری آراسینداکی معنوی- اخلاقی سیستئمدیر.

دینی سییاسته نییه قاتیرلار؟ دینی سییاسته قاتان آدم منیم عالمیمده ناموسو پولا قاتان آدم کیمیدیر. پول گونده لیک لازیمدیر، ایستیفاده انده جکسن، آنجاق ناموسون پولا دخیلی یوخدور- او، پوللا اؤلچولمور. آخی دئمک اولماز کی، کیم پوللودورسا او، ناموسلودور، کیم پولسوزدورسا ناموسسوز. ناموس تمام باشقا بیر آنلایشدیر- معنوی آنلایشدیر. دین ده معنوی آنلایشدیر؛ اونو گتیریب مادی حیاتا- سییاسته، داورانیشا، یاشایشا، اوردویا، نه بیلیم، ووروشا، دؤیوشه... قاتمازلار.

تأسوف کی، چوخ واخت بیزده سییاستده ده دیندن یارارلانیرلار...

بیلیرسینیز، سییاست ده دینین ایشینه قاریشمامالیدیر. بیز سییاستچیلر دینین ایشینه قاریشمامالییق. آنجاق دانیشاندا ایسلام دینینه موناسیبتیمیزی سییاستچی اولاراق بیلدیرمه لیبیک کی، گئنلیکده دینلره موناسیبت بودور، ایسلام دینینه، خریستیان دینینه ایسه بو. بیزیمچون دینلرین هئچ بیرى باشقاسیندان اوستون دئییل. بوتون دینلری تانری گؤندریب و اولار برابر قبول ائدیلیب. آنجاق موسلمان اولان ایسلامی چوخ سئوه جک، خریستیان اولانسا خریستیان دینینی. دینلره سایغی گؤستریلمه لیدیر. بو گون آذربایجاندا ایسلام دینی هانسیسا مسئله یه قاریشیرسا بورادا یاشایان خریستیانلار، یهودیلر ده قاریشاجاق، حتی سون واختلار یارانمیش کریشناچیلار دا قاریشاجاق. آخی بئله اولماز. مثلا، گؤتورک آمئریکانی. ایسلام دینینین، ائلهجه ده باشقا دینلرین نه حاقی وار آمئریکا دؤولتینین ایشینه قاریشسین؟ دین معنوی دیرلری تامین ائدیر، دؤولتسه یاشام و سیاسی دیرلری. اولاری بیر- بیرینه قاتاندا دونیا دا بیر- بیرینه قاریشیر.

ابوالفضل بی، ۱۹۹۲ جی ایلده سیزین «موسکووسکیییء نوووستی» قزئتینده دمتری فورمانلا موصاحیبه نیز واردی. اورادا بئله بیر مسئله قویولموشدو کی، آروپا و گئنلیکده خریستیان دونیاسی موسلمانلارین دئموکراتیک اولایله جه یینه اینانمیرلار. سیز ده فورمانا جاواب وئرمیشدینیز کی، اصلینده بونو دینله ایضاح ائله مک دوغرو دئییل، چونکی ایسلامین اؤز ماهیتینده آنتی دئموکراتیکلیک یوخدور. دئمیشدینیز کی، مثلا، استالینی، هیتلئری هئچ ده موسلمانلار یئتیرمه ییب. عومومیتله، ایسلام دئموکراتیاسی نَدیر؟

چوخ غریبه دیر کی، ایسلامداکی دئموکراتیک دیرلر سوسیال-دموکراتیایا یاخیندیر، یانی سوسیال-دموکراتلارین ایسته ییله ایسلامین ایسته یی چوخ اوست-اوسته دوشور. ایسلامین ایستکلی سوسیال-دموکراتیانین ایستکلریدیر. ایسلامدا دئموکراتییا سول دئموکراتیادیر. بیرى

وار کوتله. کوتله نین بؤیوک طبقه سی یوخدور. بورادا سوسیال- دئموکراتییانین تاثیرى وار. تورکییه ده سوسیال- دئموکراتییانین و ایسلامین یئریمه سینین بیرینجی سببى ائله بودور. تورکییه ده یوخسولولوغو وایشیزلییی آرادان قالدیراجاقسینیز، اوندا ایسلام سییاسته موداخيله ائده بیلمه یه جک؛ سولار دا موداخيله ائده بیلمه یه جک. داها چوخ بو باخیمدان اونلار اویغوندور.

ایسلام معنوی ذیر کیمی آوروپادا قبول اولوناجاق، آنجاق نئيله سه ده سییاسته موداخيله ائده بیلمه یه جک، چونکی مومکون دئییل. ایسلام نه ایسته ییر؟ یوخسولا چؤرک ایسته ییر، اونا یاردیم ائدیلمه سینى ایسته ییر و س. یانى ایسلامین سوسیال ایستکلرینی خریستیانلار: فرانسیزلار، اینگیلیسلر و ب. دوخسان دوققوز فایز یئرینه یئتیربلر، بلکه بیر- ایکی فایزی قالیب مثلا، ناماز قیلماق، اوروج توتماق کیمی. ایران، عربلر سه سوسیال ایستکلری یئرینه یئتیرمه ییب، اونا گؤره ده ایراندان دا، عربلر آراسیندا دا سوسیال- دئموکراتییا مؤیدان اوخویاجاق، ایسلام دینی ده مؤیدان اوخویاجاق، چونکی اهلینین اونا احتیاجی وار. آمئریکاداسا اهلینین ایسلام دینینه معنوی ذیر کیمی احتیاجی اولسا دا سیاسی حیاتدا اونا احتیاج دویمور. یانى دئموکراتییا اولان یئرده ایسلام دینین سوسیال ایستکلری ائله یئرینه یئتیریله جک کی، آنجاق معنوی ذیرلر قالاجاق. اونا گؤره ده دئموکراتییا گلنده دینین اؤز یئرینی گوزل تعیین ائدیر- دین آللهدان گلن نه تعییناتی وارسا او ایشله مشغول اولور، باشینی سییاسته قاتمیر و ایراندان کیمی اولکه نی گتیریب بدبخت گونه قویمور. اورادا دؤولته موللار رهبرلیک ائدیر، بوتون اولکه نی ده داغیدیلار. قارداش، ایداره ائله یه بیلیرسن دا، اونلار مسجدی ایداره ائده بیلر، اولکه نی، سییاستی، تانکی، توپو، آمئریکایلا دانیشیقلاری یوخ! گئت موللالیغینی ائله ده. من گلیب سنین مسجدینه قاریشمیرام کی. سن اوتورورسان مسجدده، بیر دفعه دئییرسن «لا اله الی الله» هامی تکرار ائدیر؛ دئییرسن اوتورور، هامی اوتورور، صالوات چئویرین، هامی چئویریر. بیرسؤزله، هامی سنه تابعدیر. او سن، او مسجد، او روحانیلیک، او دین، او آلاه- سنین ایشین بودور. سنین نه ایشین وار کی، ایداره بئله اولاجاق، اوردو بئله قورولاجاق و س.؟

اونا گۆره تورکييه ده کی جومهوریت لاییق جومهوریتدیر. مصطفی کامال آتاتورکون یاراتدیغی جومهوریت چوخ دوغرو یولدادر. من بیر میلت کیمی، بیر آذربایجانلی کیمی فخر ائدیرم کی، آسییادا ایلک جومهوریتی آذربایجان یارادیب. ۲۰-۱۹۱۸ جی ایللرده محمد امین رسولزاده نین باشچیلیغی آلتیندا بیز جومهوریت قوردوق. بو، اؤز پئیغمبرلیییله یاناشی، بیرجه محمد امینین فیکری دئییلدی کی، زورلا ائتسین. بو، میلتین ایراده سییدی، میلتین ایسته یییدی. اوستوندن بیر نئچه ایل کئچیر، مصطفی کامال بونلارین هامیسینا باخیر، گؤرور کی، جومهوریت، دوغرودان دا، گوزلدیر. آذربایجانین تجروبه سیندن اؤیرنیر، دئییر کی، من ده جومهوریت یاراداغام. جومهوریتی قورانان سونرا آیدینلاری، اویرتمنلری بیغیر، دئییر کی، بو اؤلکه نین آیدین اینسانلاری، سیزه جومهوریت یاراتدیم؛ آیدین اینسانلارا، چاغداش اینسانلارا رئسپوبلیکا، جومهوریت یاراشیر. جومهوریتی یاراتدیق، آنجاق سونرا قورویوب ساخلایا بیلمه دیک. اوراسی دا وار کی، روسییا دا گلندن سونرا اونو تام محو ائده بیلمه دی. ایندی ده جومهوریتیمیزی برپا ائله دیک.

ایشاللاه، بوتون تورک دونیاسیندا جومهوریتلر یاراناجاق، دئموکراتییا یورویه جک. اوندان سونرا موسلمان داها خوشبخت یاشایاجاق.

بو گون خوشبخت یاشاماچقون موسلمانا جومهوریت گرکدیر. کیمسه موسلمان خوشبخت یاشاماسین دئییه اونوجومهوریتدن قیراغا چکمه یه، اوزاقلادیرماغا چالیشیر، دئییر کی، سن آلاه، سن دؤولت قوراندا اؤز دینینله گئت. آخی او، دینیله گندیب دؤولت قورا بیلمز؛ آی جانیم، آخی دین دؤولت قوروجولوغو دئییل!!

بیر دفعه ائیمه بیز یازی دوشموشدو. آمئریکا بیلگینلری یازمیشدی. یازیردیلار کی، بیز آمئریکالیلار و اوروپالیلار آسییایا، شرق اؤلکه لرینه چوخ موداخیله ائتمه مه لییک. قویون اونلاردان هانسی مونارخییادا یاشاییر سامونارخییادا قالسین، کیم رئسپوبلیکا یارادیرسا یاراتسین، کیم ده کراللیق قورورسا اؤز ایشیدیر. من بیلدیم کی، بو، دوشمن ایشیدیر- دئییرلر کی، دیمه

یین، قوی موسلمانلار اورتا عصر گئریلیکلرینده قالسینلار، کئچمیش زامانلارداکی کیمی یاشاسینلار؛ بونلار نییه چاغداش دؤولت مکانیزمی، رئیسپوبلیکا، دئموکراتییا وئریرسینیز کی، گلیشیب صاباح بیزیمله برابر اولسونلار؟ سونرا بیزدن گوجلو ده اولا بیلرلر، اونا گؤره ده اؤتورون باشینا؛ عکسینه، هئچ کؤمک ده ائتمه یین، ائله مونارخییادا قالسینلار، اورادا چابالاسینلار. یانی چاغداش دؤولت قوروموجومهوریتدیر- اونسو قوراجاقسان و بونسولا دؤولت ایشینی آپاراجاقسان.

دوردونجو بؤلوم

تبریزی آزاد گورمک ایسته بیرم

۱۹۷۵ده محکمه ده سیزه حؤکم اوخوناندا سوچلامالاردان بیرى ده بویدو کی، سیز بوتؤو آذربایجان یاراتماق اوغروندا چارپیشمیسینیز، اونیؤرسیتته اویرتمنی اولاراق اویرنجیلری بوروحدا تربییه ائتمه یه چالیشمیسینیز، بو آماجلا تشکیلاتلار یاراتمیسینیز. آنجاق وطنین پارچالانماسی و اونون بوتؤولشدیریلمه سی اوغروندا دوشونجه لر ۱۹۷۵دن چوخ- چوخ قاباق- ۱۸۲۸دن یارانمیش بیر مسئله دیر. بونا باخما یارق، سوؤت دؤورونده بوتؤو آذربایجان ایدیاسینی ایلك دفعه محض سیز فورمالاشدیردینیز، سیاسی گوندمه گتیردینیز و سیز گلکی دن باکییا دؤنسدن لاپ آز سونرا - ۱۹۹۷ نین نو یابریندا سیزین تشبوتونوزله بوتؤو آذربایجان بیرلییی یارادیلدی **BAB** 'ین مرامی، مقصدی ندیر؟ بو بیرلییین قارشیدا گوره جه یی ایشلری نجه تصور ائدیر سینیز؟

اصلینده بو ایدییا اونجه دن وار ایدی. آذربایجان خالق جبهه سینین بیرینجی پروگرامی یازیلاندا منیم تأکیدیمله اورایا بئله بیر بند سالینمیشدی کی، آذربایجان خالق جبهه سی آذربایجانین

قوزئیینین باغیمسیزلیغینین و گلجکده واحد آذربایجان دؤولتی یارناماسینین اوغروندا موباریزه آپاراجاق. بلی، بو AXC، نین پروگرامیندایدیر.

سونرادان بئله بیر ماده موساوات پارتیاسینین دا پروگرامینا سالیندی. آذربایجانین قوزئیینده اولان بیر سیراپارتیبیلارین پروگراملاریندا بو، اؤز عکسینی تاپیب. ساده جه اولاراق، هر بیر پارتییا اؤزونون سییاستییه، داها چوخ دؤولت و سییاست مسئله سییله مشغول اولدوغونا گؤره، او بند قالب، لایقیینجه یئرینه یئتیرلمه ییب. بیز او بندی گؤتوردوک، اونون اساسیندا گئیش پروگرام حاضرلادیق و آیریجا توپلومسال - سیاسی حرکات یاراتدیق. بونو ائتمکده آماجیمیز او ایدی کی، هر بیر پارتیبیلو مسئله یه اکینجی درجه لی یوخ، باشلیجا ایدیا کیمی باخسین.

بو گون بوتؤو آذربایجان حرکاتی توپلومسال - سیاسی حرکاتدیر. اولایلیسین کی، گلجکده بوتؤو آذربایجان بیرلییی سیاسی پارتیبییا دا چئوریله بیلر. آنجاق بو گون مقصدیمیز او دئییل. بو توپلومسال - سیاسی حرکاتین یارناماسیندا دا یئنه تورکلویون پیغمبرلریندن اولان ایسماعیل بی گاسپیرالینین فیکرینی اساس گؤتوروروک: دیلده بیرلیک، فیکرده بیرلیک، ایشده بیرلیک. اؤنجه دیلده بیرلیک اولمالیدیر، یانی ائله ائتمه لیییک کی، تبریزده، مرنده، اردبیلده - هر یئرده دینیمیز بیر اولدوغو کیمی ادبی دیلیمیز ده بوتؤولشسین، فورمالاشسین، بیر ادبی دیلیمیز یارانسین (بو، آرتیق یارناماقدایدیر).

فیکرده بیرلیک حرکاتی دا باشلییب. سوروشسانیز، سویداشلاریمیزین هامیسی دئیر کی، بلی، بیز وطنیمیزین بیرلییینین طرفینده ییک. دئمه لی، آذربایجانین بوتؤولویو اوچون فیکر بیرلییی ده یاراتیب. ایندی باشلیجا مسئله ایشده بیرلیک یاراتماقدیر.

بیز بوتؤو آذربایجان بیرلییینی فیکرده بیرلییی گلیشدیرمک و ایشده بیرلییی یاراتماقچون اورتایا قویدوق. و بونو من یاراتمامیشام.

من کَلکی ده اولاندا یانیم تبریژدن، مرندن، اردبیلدن، اورمیادان... چوخلو اینسانلار گلیردی. اورالردا یاشایانلارین آدلارینی چککم ایسته میرم، چونکی حبس ائدرلر. آنجاق گونئیدن کناردا اولانلاردان چینگیز گؤیتورک بو تشکیلاتین یارادیلماسینی تکلیف ائندلرندیدر. سونرا اژدر تاغیزده، ائلدار قارداغلی و باشقالاری دا بو حرکتین یارانماسینین طرفداری اولوبلار. من، چینگیز بی، اژدر بی، ائلدار بی گونئیلی- قوزئیلی هامیمیزیغیشیب بو حرکتی یاراتمیشیق. اعتراف ائتمه لییک کی، غنیمت زاهیدوو دا بو فیکیرده اولموشدو. آذربایجان خالق جبهه سی لیدرلرینین ده چوخو دئییب کی، بو حرکتی یاراداق.

تشکیلاتی بیز بئله یاراتدیق.

منه ائله گلیر کی، بو تشکیلات قارشیسینا قویولان مسئله لری لاییقینجه یئرینه یئتیره جک.

بعضاً دئییرلر کی ، BAB ایندییه جن نه ایش گوروب؟ هئج بیر تشکیلات یارانان کیمی ایش گوره بیلیمیر او گرک هله یارانیش، تشکیلاتلارنا دؤورونو کئچسین. بیز اؤنجه نیظامنامه نی حاضیرلاییب مرکزی شورادا قبول ائله میشیک. مراننامه نی حاضیرلاییریق؛ بو گونلرده قورتاراجاق. مراننامه یله نیظامنامه نی بیر یئرده چاپ ائده جک، سونرا اینگیلیس، آلمان دیلرینه ترجمه ائدرک بوتون دونیا یا یاجاغیق.

آذربایجانی بوتؤولوکده احاطه ائدن « آذربایجان » آدلی سورغو کیتابی حاضیرلامیشیق. بو کیتاب بوتؤو آذربایجانین جوغرافیایی، طبیعی ثروتلری، مدینتی، تاریخی و ب. حاقیندا معلوماتلاری احاطه ائدیر. گلجکده اونو گلشیدیریب داها قالین، ائنسکلوپئدیک سوته یه چاتدیرا بیلرک.

تبریژده، مرندده، همداندا، نئهراندا یاشایان قارداشلاریمیزا آنا دیلینده مکتب آچماغا، مدینت مرکزلی یاراتماغا، اؤز حاقلارینی طلب ائتمه یه ایمکان وئرمیلر. بیز بو حاقلاری مودافیعه ائتمکچون 'BMT' یه ایضا توپلاییریق. آرتیق ۲۰۰ میندن چوخ ایضا توپلانیلیب. یقین پاییزین سونونادک بو ایضالارین سایینی ۱ میلیونا چاتدیراجاغیق. اصلینده ۲ میلیون ایضا

توپلاماق نظرده توتولوب. (تاسوف کی، ائلچیبئیین وفاتیندان سونرا ایضا لارین سایینی آرتیرا BAB بیلمه دی-ع.ت.).

دونیاداکی آذربایجان تورکلرینین یاراتدیغی مدنیت مرکز لریله، دَرَنکَرییله ایلیشگیلر یاراتمیشیق، معین آداملاریمیز گئدیب- گلیر، علاقه ساخالیر و س. آمئریکادا، آلمانیادا، آوروپادا اولوسلار آراسی کونفرانسلاردا، بیغینجاقلاردا، دنیا آذربایجانلیلارینین توپلانتیلاریندا ایشتیراک ائدیر، فیکریمیزی دئییر، یاخود اولارین تکلیفلرینی قبول ائدیب آذربایجاندا تبلیغ ائدیریک. علاقه لریمیز هله بو سؤه ده دیر.

تئهران رئژی می 'BAB' دان برک قورخور و بو رئژیم بیزیم فعاللارین آدلارینی سالیب سییاهیسینا، اولاری بلکه ده هاچانسا وطن خایینی، رئژیمین، فارسین دوشمنی اعلان ائده جک. بیزسه دئییریک کی، بیز فارسین دوشمنی دئییلیک، بیز تئهران رئژیمین دوشمنیییک. تئهران رئژی می خالقیمیزا دوشمنچیلیک ائذن گئریچی بیر رئژیمدیر. بیز اونون دیشدیریلمه سینین طرفینده ییک. بیز فارس میلتینه یوخ، فارس شووینیزمین، ایرانچیلیغا قارشیییق.

فارس شووینیزمی تورک میلتینین حوقوقلارینی زامان- زامان تاپدالایب. او، تئهران رئژیمین اینده بیر آلتنه چئوریلیب. بیز هر بیر خالقین، او سیرادان آذربایجان تورکلرینین ده اؤز اولوسال گله جه یینی اؤز تورباغیندا حل ائتمه بین طرفینده ییک و بونون اوغروندا مباریزه آپاریق.

ابوالفضل بی، فارس شووینیزمین ماهیتینده نه دورور؟

فارس شووینیزمی ماهیتجه هیتلئر فاشیزمیندن داها گئریچیدیر- هیتلئر توتدوغو اؤلکه لرده اهالینی قیریدی، آنجاق اولارین مدنیتینه دیمیر، دئییردی کی، کیم هانسی کیتابی اوخویور، اوخوسون، کیم اؤز دیلینده دانیشیر، دانیشسین. حتی روس شووینیزمی ده اینسانلاری قیریر، اولارا ظولم ائدیردیه ده مکتبلرینه توخونموردو. فارس شووینیزمی او قدر غداردیر کی، هم اینسانلاری قیریر، محو ائدیر، اؤلکه دن دیدرگین سالیر، خالقین مباریزه سینی سیندیریر و

اونون انرژیسینی داغیدیر، هم ده اؤز دیلینده مکتب آچماغا، اؤز مدنیتینی یاشاتماغا قویمور، نه اینکی قویمور، حتی او مدنیتی ده اوغورلا بیر، اؤز آدینا چیخیر «آذربایجان» آدینی اوغورلاماق، بو آدی سیلمک؛ «تورک» آدینی یوخ ائتمک ایسته بیر. ، یانی دونیادا بونون قدر غدار، نامرد و آلچاق شووینیزم اولماییب و بوخدور.

بئله شووینیزم بیر ده ژوکوو (ЖВКОВ) واختیندا بولغاریستاندا اولموشدو. اورادا تورکجه دانیشماق یاساقدی. پاسپورتدا تورکلرین آدلارینی زورلا دیشدیریب بولغار آدلاری قویوردولار. تورکلر اؤلنده آدلاری پاسپورتداکینا گؤره معینلشمسین دئییه اؤز اصل آدلارینی مرکبله، توشلا قوللارینا، بدنلرینه دؤیدوروردولر. بولغاریستان «KGB» سی بوندان خبر توتدو، تورکلرین قولونداکی، بدننده کی یازیلاری یاندیریب سیلدیلر...

سبیز هم ایران رژییمی آلتینداکی اراقارشیه، هم ده آذربایجانندان کناردا آوروپادا، آمتریکادا، باشقا اؤلکه لرده آذربایجان اوغوروندا موباریزه نی نجه گؤرور، نجه تصوراندیرسینیز؟ چونکی بورادا آن موختلیف گوجلر: میلّتچیلر، آنتیمیلّتچیلر، فدرالچیلر، ایستیقلاچیلر (قور تولوشچولار)، باغیمسزلیق ایسته ینلر و باشقالاری وار. و بو حرکاتین گله جه یینی نجه گؤرورسونوز؟

من ایرانچیلاری تانیمیرام، هئچ تانیماق دا ایسته میرم. منه، ساده جه، اونلارین فیکیرلری ماراقلیدیر. توتاق کی، بیر مدنیّت اوغوروندا موباریزه آپاریر، قزّت، ژورنال بوراخیر بونو قبول اندیرم. آن چوخ قبول ائله دیبیمسه قور تولوشچولاردیر. من اؤزوم ده قور تولوشچویام! هم مدنی، ایدئولوژی و سیاسی موباریزه آپاران، هم ده قور تولوشچو اولان اینسانلار وار. آنجاق ائله اینسانلار دا وار کی، بو موباریزه نی آپارسالار دا قور تولوشچو دئییل-لر. من بونلارین هئچ بیریندن ایمتیناع ائتمیرم.

آذربایجانین بیرلشمه سی فیکری آذربایجاندا اولدن ده اولوب، بو مقصد اوغروندا موباریزه آپاریلیب. بیز ده بو موباریزه نی داوام ائتدیریریک. اژدر تاغیزاده نین آدینی ۱۲- ۱۰ ایلدیر بو موباریزه ده ائشیدیریم بیز خالق جبّه- سینین ایلک قورولتایینی چاغیراندا اژدر بی گلمیشدی. بیز باکیدا حاکیمیتده اولاندا چینگیز گۆی تورک گلدی. آنجاق بوندان دا قاباق دوکتور محمد تاغی زهتابی هر یترده آذربایجانین آزادلیغی اوغروندا چارپیشیردی. دوکتور زهتابی منیم باکیدا اویرتمنیم، اوستادیم اولوب. او، پیشه ورینین حوکومتینده گنجلر تشکیلاتینین آپاریجی شخصلریندتدی. آذربایجانین گونئیینده باغیمسیزلیق اوغروندا موباریزه آپاریب.

سونرا زامان گلدی، دفعه لرله حبس ائدیلدی. گۆردو کی، وضعیت یثریمیر، دئدی کی، سیاسی معاریفچیلیک ضعیف اولدوغونا گۆره یثریمیر گلین اؤنجه میلّتیمیزی معاریفلندیرک « ایراندا تورکلرین تاریخی » آدلی چوخ. سانباللی بیر کیتاب یازدی. بو دا بیر چیخیش یولویبدو، یانی تورکلر اؤز کؤکونه قاییتسینلار، بوندان غوروردویسونلار، دوشونسونلر کی، اونلارین تاریخی ایراندا فارسلا رین تاریخیندن قدیمدیر، بو تورپاق اونلاریندیر، اونلار بورا گلمه دئییل، عکسینه، تورکلر بورادا یئرلشندن سونرا فارسلا ر گلیب. بو، چوخ اؤنملی، هم ایدئولوژی، هم ده مدنی ایشدیر. زهتابی عؤمرونو ائله بو یولدا صرف ائله دی.

سونرا مرحوم علی تبریزی نی گۆروروک. هله ۲۰ ایل بوندان قاباق آل یازمالار اینستیتوتوندان اونون عرب الیفباسیلا تورکجه یازیلیمیش « ادبیات و میّت » کیتابینی گتیریب کویپیا سینی چیخاریب اوخویوردوق. سونرادان اونونلا تئلئفونلا تانیش اولدوق. او، آذربایجانین باغیمسیزلیغی و بوتؤولویو اوغروندا عؤمرونون سونونداک موباریزه آپاریب.

علی کامالی ده او سیرادان. صمد بئهرنگینین ایشلرینی نئجه اونوتماق اولار؟ بهرنگی اؤلنده بیزه دئدی لر کی، اونو تئهران رئژیمینین آگئنترلی اؤلدوروب چایا آتیلار، آنجاق یالاندان بیان ائتدی لر کی، چایدا بوغولوب. نییه اؤلدوردولر؟ چونکی او، فولکلور توپلاییردی، فولکلورون توپلانماسیسا اولوسال روحون، اولوسال مدنیتین اؤزونه قاییتماسیدیر. بونا دا مانع اولدولار. بلی، او زامان بو جور

آداملار واردی و موباریزه آپاریدیلار. آنجاق اوندا تشکیلات یاراتماق مومکون دئییلدی، ایندیسه بونا ایمكانیمیز وار. او بؤیوک وطنپرورلریمیزین، او بؤیوک میلتچیلریمیزین آمالینی حیاتا کئچیرمکچون بو تشکیلاتی بارا تمیشیق. بارا تمیشیق کی، سونرا اونلارین قبییرلرینی زیارت ائدیپ دئییک کی، قبری نینیز نورلا دولسون، سیز آزادلیق شهیدلری سینیز، سیزین آرزولارینیز یئرینه یئتدی.

ابوالفضل بی، چوخ تأسوف کی، من ایندییه قدر تبریزده اولمامیشام. آرازدان گونئییه کئچه بیلمه میشم...

من ده اولمامیشام کی. اینشاللاه، بیر یئرده گئذریک. آلاه او گونو بیزه قیسمت ائله سین. من دئیمیشم کی، تبریز آزاد اولونما یینجا اورا گئتمه یه جم. آرزو ائدیرم کی، آلاه منیم آرزومو گؤزومده قویماسین. من تبریزی آزاد گؤرمک ایسته بیرم.

حتی یانیلمیرامسا، دئمیشدینیز کی، تبریز آزاد اولاندا اورا یا ایاق یالین گنده جه یم

دئیمیشم. بو، شکسیزدیر. جولفادان کۆرپودن ایاق یالین کئچه جه یم، آیاغیم قاپار اولاندا ک گنده جه یم، داها گؤرسم یئرییه بیلیمرم، اوندا ماشینا میترم...

ائشیتدی بییمه گۆره، گونئیده بئله بیر مثل وار کی، کیم «من اینقیلابچییام» دئسه اوندان؟ سوروشورلار کی، آذربایجاندا انسان «یوخ» جاوابی وئرسه دئییرلر کی، آذربایجاندا دئییلسنسه بس نئجه اینقیلابچی اول بیلرسن؟ اینقیلاب آذربایجاندا یئتیشیر. دوغرودان دا، تبریزده ۴ اینقیلاب یئتیشیب. سیز جه، بو یاخینلاردا بئشینجی اینقیلابی دا گۆره بیله جه - ییکمی؟

من بو دفعه تبریزدن اینقیلاب گوزلمیرم. تبریزده اینقیلاب اولسا دا بو، اولکیلر کیمی اولمایاجاق. بیزیمکی کیمی، بانی آذربایجان قوزئیینده کی کیمی اولاجاق. بیز آز تاریخه قایدیق. بو سؤز بیزیم دئییل، آروپادا بیز بیلگین یازیب و رحمتلیک آکادمیک محمد جعفر جعفر و اونو « ادبی دوشونجه لر » کیتابینا سالیب: آذربایجان اینقیلابلارینا گؤره آسیانین فرانساسی آدلاندیریلیر. باخین، شاهی حاکیمیتدن دئویرن تبریز اینقیلابی اولوب. او بیری اینقیلابلارین چوخو رژیومی دئویرمک ایسته-پیردی. اینشالاه، بودفعه کی اینقیلاب اولوسال اینقیلاب اولاجاق، اولوسال اؤز گله جه یینی تعیین ائتمه حرکاتی اولاجاق. و منه انله گلیر کی، او درجه ده بؤیوک قانلا باش وئرمه یه جک. هر بیر اینقیلابدا ۵، ۱۰، ۱۰۰ آدم اؤله بیلر؛ بیز بوندان چکینمه مه لی، بونا قانون او یغونلوق کیمی باخمالییق.

بی، خاریجده آذربایجانین ایستیقلالی اوغروندا موباریزه آپاران، میلتیمیزین خوشبختیلی، آزدالیغی اوغروندا چالیشان چوخلو سویداشیمیز وار. خاریجده کی آذربایجان لوبیسینه، اونلارین چالیشماسینا مونا سبیتینیز؟

« لوبی » سؤزونون او قدر چالاری وار کی. مثلا، مالیه لوبیلری وار. منیم بیلدییمه گؤره، آمریکا دا یونان لوبیسی چوخ گوجلودور، بیز یونان حتی پرتزیدنتلیک اوغروندا دا موباریزه آپاریردی، لاپ آخیردا اودوزدو. بله لوبینی آذربایجان یارادا بیلمز. چونکی بو، توره سل، یوزایللیک مسئله دیر. آذربایجان تورکلری بونو اورادا نئجه یاراتسین؟ آنجاق گئت-گئده فورمالاشیر. یاخود دئیک کی، مدنیت لوبیسی یارانیر. اورادا یاشایان وارلی سویداشلارین هامیسی آرتیق بیز-بیرینی تانییر. مدنیت توپلانتیلاری کئچیریر، بیز-بیرینی تدبیرلرینه دعوت ائدیرلر. آنا دیلینی اؤز آرالاریندا قورویوب ساخلاماق، اونو اوشاقلارینا اؤیرتمک، مدنیتیمیزی آمریکالیلار، آلمانلار، آروپالیلار تانیتماق و س. اوغروندا مدنی لوبی چارپیشیر. آنجاق او، گوجلو اولمالیدیر. اونون مالیه سی اینکیشاف ائتمه لیدیر. چوخ تأسوف کی، بیزیم آروپاداکی وارلیلاریمیز هله بو ایشه باشلارینی قوشمورلار، چونکی اونلاردا اولوسال شعور ضعیفدیر.

اثرمنیده، یهودیده، یوناندا اولان اولوسال شوکور هله اونلاردا یوخدور. بو، اعتراف ائدیلمه لیدیر. اولوسال شوکورلاری اولمادیغینا گؤره قازاندىقلارینین هامیسینی جیپلرینه قویور، میلّت یولوندا نسه خرجه مه- یی دوشونمور. «میلّین دردی منه قالیب؟» دئییرلر آنجاق او وارلی قازاندىغیندان آذربایجان مدنیتینین گلیشمه سینه، آذربایجان لوبیسینین یارادیلما سینا صرف ائتسه بو اونون گلیرینی اوچ دفعه ده آرتیرار؛ وطنی، آذربایجان باغیمسیز اولاندا اولوسال بورژوازیلار و وطنین آزادلیغیندا ایشتیراک ائده جک، اوندان داها چوخ قازانا جاق و گلجکده اؤزونو آذربایجانین کاپیتالیستینه چئویره جک. بو گونسه همین آداملار یادیرغاییلار، یابانجیلییلار. اینشالله، بوتؤو آذربایجان مفکوره سی دونیا تام یاییلندا اونلار دا باشا دوشه جک کی، بو یول دوزدور. اوندان یواش-یواش قاییداجاقلار بو یولا. بعضیلری دئییه جک کی، منی باغیشلایین، گنج باشا دوشموشم، بعضیلری ده آرتیق باشا دوشمکده دیر. اولوسال مفکوره بوانسانلاری زامان- زامان لوبی کیمی بیر یئره توپلایاجاق.

اونلارین چالیشماسینده آرتیق ایرلیله ییش وار. ABS' دا دونیا آذربایجانلیلارینین کونگره سی یاراناندا، بیزیم اوچ رنگلی بایراغیمیز اورادا قالخاندا اؤنجه اعتراف ائدیردیلر، آنجاق آرتیق هم آمتریکادا، هم اوروپادا اولان سویداشلاریمیزین اکثریتی اونو اولوسال بایراق کیمی قبول ائدیر...

بیزیم ایسته ییمیز اودور کی، ایدییا حیاتا کئچسین. بونو کیم حیاتا کئچیریر- کئچیرسین، کیم اؤز آدینا یازیر- یازسین. بیزه آد، شؤهرت یوخ، عملین اؤزو لازیمدیر. هامینی قور تولوشچو یولونا چاغیریرام. قوزئیده اثرمنی ایشغالچیلارینی رد ائله مک، دربندی آلماق، گونئیده فارس شووینیزمینی، ایران رئژیمنی رد ائتمک، آذربایجانین باغیمسیزلیغینا ناییل اولماق و آذربایجان ییرلشدیرمک- بو ایدییا غالب گلجک! بو، گنج ده اولاییلر، تئز ده بیر شعر وار. ایسته ییرم کی، او، بیزده ائل شعرینه چئوریلسین:

اوردا بیر یول وار اوزاقدا؛ / او یول بیزیم یولوموزدور! / دؤنمه سک ده، وارماساق دا / او یول بیزیم یولوموزدور!

دوكتور زهتاي منيم باكيذا اور تمنييم، اوستا ديم اولوب. او، پيشه ورينين حوكومتينده گنجلسه تشكيلاتينين آپاري جي شخصلر بندندي. آذربايجانين گونتيينده باغيمسيز ليق اوغروندا موباريزه آپاريه. سونرا زامان گلدی، دفعه لرله جيس اتديلدی. گوردو کی، وضاحت يئر ييميه، دندي کی، سياسي معاريفچيليك ضحيف اولدوغونا گوره يئر ييميه گلين اؤنجه ميلتيمييزي معاريفلنديرك « ايراندا توركلرين تاريخي » آدلي چوخ. سانباللي بيه كيتاب يازدی. بودا بيه چيخيش يولويدو، ياني توركله اؤز كؤكونه قاييتسينلار، بوندان غوروردوسونلار، دوشونسونلر کی، اونلارين تاريخي ايراندا فارسلازين تاريخيندن قديمدير، بو تورپاق اونلاريندي، اونلار بورا گلسه دنيل، عكسينه، توركله بورادا يئرلشندن سونرا فارسلاز گليبه. بو، چوخ اؤنملی، هم ايدنولوژی، هم ده مدني ايشديه. زهتاي عؤمرونو ائله بويولدا صرف ائله دی.

ميلتچيليك ده دين كيمي قوتسال بيه اينامدير. نتيجه کی، اينسانلار دينه اينانيلار، اوديني قوتسال سايبيلار، ميلتچيليك ده قوتسال بيه اينانجدير. و اينسان ميلتيني سئوركن، ميلتينه قووشاركن اؤلومسوزلويه قووشور، چونكي اينسان ميلتيني بيه حيهبه چيبيديه - اونونلا بوتؤولشيه؛ اونونلا بوتؤولشده ميلت اؤلمزدير دتیه اينسان دا اؤلمز لييه قووشور.